

Ահա սեղանի վրեժն է բռնել
 թէ բոս ի՞նչ կարծեաց մեծ ուղեյն ար-
 գելէ կրօնական բարեկարգութեան
 որ կրնաք կոխել ինչ կրօնքն համա-

ճայնութեան բերել քաղաքային ընկերութեան հետ էր աշխարհական իշխանութիւն Պապին, և թէ, եթէ այս իշխանութիւնը դադարէր, կաթոլիկ եկեղեցին մեծ ազատութիւն պիտի ստանար, և այս ազատութիւնը պիտի բերէր, կանսէի կամ անապան, հարկաւոր բարեկարգութիւնները:

Թէ ինչ ըլլալու են այս բարեկարգութիւնը ըսել եւս վրաս չեմ առնուր, կը պնդեմ սակայն թէ, Աւետարանն իր մէջն ունի քաղաքական և բարոյական գրեթէ անսահման յառաջդիմութեան սերմեր: Սուրբ գիրքը որ կը քարոզէ գերութեան ջնջումը, ընդհանուր եղբայրութիւն, երկրի վրայ խաղաղութիւն, մեր աւերողէն մեր աղքատ եղբայրներուն տալու պարտականութիւնը, են. ունի զօրութիւն մեր տէրութեան բոլոր պիտոյքը հոգալու, և արժանի է ըլլալ բոլոր մարդկութեան հասարակ հանգանակը:

Աւաքեալ մը միայն կը պակսի որ մեզի ցուցնէ թէ ինչ կերպով կրնան նախնի կենդանի վիճակին բերել Քրիստոնէական հաւատոյ վարդապետութիւնը, և ինչպէս կրնայ արծարծել մարդոց եռանդն այն վարդապետութիւններուն համար: Գիտեմ թէ երբ ժամանակն հասնի, այսպիսի աւաքեալ մը պիտի երևնայ: Մենք հիմա պարտաւորութեան ժամանակին մէջ ենք, և արժանաւոր դործ այն մարդիկ կ'ընեն, որ ունենալով կարողութիւն և առողջ վարդապետութիւն կ'աշխատին կրթել և սորվեցնել ժողովուրդը, կ'ազդեն անոնց կրօնքի սէր առանց որոյ մեծ բան մը չի կրնար հրատարակուիլ:»

ՍՄԲԱՐԱՍՏԱԼՈՒԹԻՒՆ

(Հետեւեալը Լոնտոնի անուանի քարոզչին Մր. Սքըրքընի քարոզներէն մէկուն համառոտութիւնն է):»

«Կորոսթէն առաջնորդութեան սերունդը կը հարգարանայ» (Առաւ. Ժ.Ը. 12):

Ա. Պիտի ջանամ նկարագրել ձեզ ամբարտաւանութիւնը Յիսուսի կրնամ ըսել թէ ամբարտաւանութիւնը հրէշներուն ստակալին է: Ամբարտաւանութեան մէջ ոչ սիրելի եւ ոչ վայելուչ բան մը կայ, այլ ամէն բան անկարգ է: Աստուծոյ մաքուր եւ սուրբ ստեղծութեան բաներուն ճիշդ հակառակն է:

1. Ամբարտաւանութեան հիմնը: Բոլոր իրաց մէջ ամբարտաւանութիւնն է որ խախտում հիման վրայ կը կենայ: Ամբարտաւանութիւնն աւագի վրայ է. կամ լուս եւս ըսենք, կը կոխէ կոհակներու վրայ որ աւոր սոխի տակէն խոյս կուտան, եւ կամ որ աւելի ճիշդն է, կը կենայ սղաղակներու վրայ որ խակոյն կը պայթին անոր ուտիցը տակ: Ամբարտաւան ըլլալու ամենեւեւն պատճառ չունինք, վասն զի չունինք բան մը որոյ համար կարենանք պարծիլ: Ի՞նչ ենք մենք, եթէ ոչ առօրեայ արարածներ: Մեր անցաւորութիւնը բաւական է մեզ խոնարհեցնել, քանզի վաղիկ պիտի չգտնուինք: Նաեւ մեր տղիտութիւնը բաւական է մեզ ամբարտաւանութենէ պահելու. խի մեր մեղքերը պարտին բոլորովին պապանքեցնել զմեզ եւ ինչպե՞ս կ'ուզէ: Քան զամենայն ինչ որ կայ յաշխարհի ամբարտաւանութիւնն է որ Աստուծոյ առջեւ ջատագովութիւն չընդունիր: Ոչ փայտ եւ ոչ քար ունի շինելու, բայց եւ այնպէս իբրեւ սարգ աղիքներուն մէջ կը կրէ իր ոստայնը, եւ կրնայ ինքնին գործել իւր որսը բռնելու որոգայթը:

Ով մարդ, սորվէ մէկը յետեւ ամբարտաւանութիւնը, տեսնելով որ ամենեւեւն պատճառ չունի ամբարտաւանելու: Ինչ

որ ունի, եւ ոչ մին բաւական է քեզ իրաւամբ պարծել տալու: Որչափ աւելի բան ունի, այնչափ աւելի պարտական եւս Աստուծոյ, ուստի պէտք է որ պարծիս այնպիսի բանի մը համար, որ քեզ պարտական կ'ընէ: Յիշէ մեղքերդ: Խորհէ թէ ինչ պիտի ըլլայիր, եթէ Աստուծոյ շնորհքը չըլլար: Խորհէ նաեւ որ տակաւին կրնաս կորսուիլ ի դժոխս, եթէ Աստուծոյ շնորհքը չպահէ քեզ: Ապա գիտցիր որ ամենեւեւն պատճառ չունի պարծենալու, եւ այս մտածութիւնը թող խոնարհեցնէ քեզ:

2. Ամբարտաւանութեան ու միայն հիմնը: Երբեք չի մարտնչուէ ի Ռարի մոլութիւնը, զոր օրինակ՝ ազաւորութիւն, հաճոյք, հեշտութիւն, կրնան քիչ մը ջատագովուիլ, քանզի մարդիկ անոնցմով կը թուին շահիլ, բայց ամբարտաւան մարդը չի զննէ իր վաճառէ իր հոգին: Ով մարդ, եթէ ըլլալիւ հզօր իբրեւ զիարքիւ, եւ անոր բոլոր սրբութիւնն ունենայիր, տակաւին բոլորովին անմիտ կ'ըլլայիր ամբարտաւանելով, քանզի ամբարտաւանութիւնը պիտի լծեցնէր քեզ հրեշտակի աստիճանէն դուրս կարգը:

Ամբարտաւանութիւնը կը վերցնէ իր գլուխը եւ կը ջանայ պատուել զինք, բայց քան զամենայն անարգ է: Ամբարտաւանութիւնը պահելով եւ պահուածքով զինք, կ'ընէ ուրիշներուն. Ի՞նչ չողորուն եմ: Բայց իր այն վայելուն հանգիստներով ծաղրելի է քան զնա նուազ անմիտ: Ով մարդ, եթէ մէկը յետեւ եւս ամօթը, եղիւր ամբարտաւան: Հերովդէս արեւնհեղութեան մէջն անցնելով ելաւ դուռը, եւ դուռն փակեց ստանալու համար որորմութեան դուռները գոցեց մարդոց դէմ, բայց երբ ամբարտաւանութեամբ բարձրացուց զինք, որդունք կերան զանի, եւ անոր բոլոր գոռութիւնն ու փառքն անցան: Ամբարտաւանութիւնը երբեք պատի չի ստանար: Մարդիկ չեն պատուել զնա երբեք, քանզի արհամարհանք կը նային ամբարտաւանին վրայ, եւ քան զինքեանս ստորին կը համարին զանի:

3. Ամբարտաւանութեան ու միայն հիմնը: Երբեք չի մարտնչուէ ի Ռարի մոլութիւնը, զոր օրինակ՝ ազաւորութիւն, հաճոյք, հեշտութիւն, կրնան քիչ մը ջատագովուիլ, քանզի մարդիկ անոնցմով կը թուին շահիլ, բայց ամբարտաւան մարդը չի զննէ իր վաճառէ իր հոգին: Ով մարդ, եթէ ըլլալիւ հզօր իբրեւ զիարքիւ, եւ անոր բոլոր սրբութիւնն ունենայիր, տակաւին բոլորովին անմիտ կ'ըլլայիր ամբարտաւանելով, քանզի ամբարտաւանութիւնը պիտի լծեցնէր քեզ հրեշտակի աստիճանէն դուրս կարգը:

4. Ամբարտաւանութեան ու միայն հիմնը: Երբեք չի մարտնչուէ ի Ռարի մոլութիւնը, զոր օրինակ՝ ազաւորութիւն, հաճոյք, հեշտութիւն, կրնան քիչ մը ջատագովուիլ, քանզի մարդիկ անոնցմով կը թուին շահիլ, բայց ամբարտաւան մարդը չի զննէ իր վաճառէ իր հոգին: Ով մարդ, եթէ ըլլալիւ հզօր իբրեւ զիարքիւ, եւ անոր բոլոր սրբութիւնն ունենայիր, տակաւին բոլորովին անմիտ կ'ըլլայիր ամբարտաւանելով, քանզի ամբարտաւանութիւնը պիտի լծեցնէր քեզ հրեշտակի աստիճանէն դուրս կարգը:

առաջիկա կողմը գտնուած անգղամայ եւ տիմարտաւանից չորսուոյն են: Բարեկամք, զգուշութեամբ նայեցէք ձեր բոլորութեան, ապա թէ ոչ ամբարտաւանութիւնը կը խաբէ զձեզ, եւ մինչ կը կարծէք թէ հրեշտակ կը պահէք ձեր քով, պիտի գտնէք որ յանգչաս դիւայ սասնջական եղած էք:

Բ. Ամբարտաւանութեան ամօթն ամէն տեղ մարդուն սիրտն է: Վասնորոյ, եթէ կը բաղձնեք շնորհքն Աստուծոյ մէկը յետեւ ամբարտաւանութիւնը, միմիայն ճամբան է սիրտէն սկսիլ, Հիմա ձեզի առաւի մը ըսեմ, որ այս ճամբարտաւանութիւնը բոլորովին կը լուսաւորէ:

Արեւելի մէջ խմայուն մարդ մը իր ճամբարտաւանութեան մէջ եկաւ յանկարծ լեռան մը գլուխը, եւ տեսաւ իր ստեղծուած գործարարի հովիտ մը որոյ մէջտեղէն գետ մը կ'անցնէր: Արեւը ծագած էր գետին վրայ, եւ ջուրը կը տեսնուէր մաքուր եւ զեղեցիկ: Բայց երբ մարդը լեռնէն իջաւ, տեսաւ որ ջուրը տղմոտ էր եւ չէր կրնար խմուիլ: Յետոյ տեսաւ հոն մօտ մանուկ հովիտ մը որ մեծ դժուարութեամբ կը գտէր ջուրն իր հօտին համար: Հովիտը կը ջանար գետը դէպ իջով դարձնել, այնպէս որ ջուրը կարենար վաղել մեղմուլ աւազին եւ քարերուն վրայէն, եւ այնպէս մաքուրէր իր աղբաղբութենէն: Յետոյ ստիպուով մը ջուր առաւ, եւ վայրկեան մը սպասելէն ետքը, յստակ ջուրը պարզեց աւազին մը մէջ: Իմաստունն ըսաւ անոր. «Որդեակ, ինչո՞ւ համար այսպէս կը յորդնիս» «Հայր» պատասխանեց հովիտը, «Ջուրն այնպէս աղտոտ է որ ոչխարներս խմել չեն ուզեր, այս պատճառաւ ստիպուեալ եմ սակաւ առ սակաւ մաքրել ջուրը, բայց ծանր դործ է»: «Բարի է նպատակդ» ըսաւ իմաստունը, «բայց աշխատութեանդ կերպն աղէկ չէ: Կէս աշխատութեամբ կրնայիր լաւ եւս համել նպատակիդ: Կարծեմ թէ այս գետին ակունքը պղտոր են. երթանք տեսնենք»: Քանի մը մըն երթալէն ետքը եկան այնտեղ ուր գետը կը բխէր, եւ երբ մօտ դացին, տեսան որ վայրենի թռչունք երամովին թռան գտցին, եւ վայրի էրէներ փախան անտառին մէջ, Այս անասուններն եկած էին ջուր խմելու, եւ ջուրը պղտորած էին իրենց ոտուներով: Իմաստուն մարդն ու հովիտը դտան ջուրին բուն ակը որ շարունակ կը բխէր, բայց վայրի թռչունք եւ էրէնց պատճառաւ որ միշտ կը սղաղակէին զայն, ջուրը շարունակ պղտոր եւ աղմոտ էր: «Որդեակ», ըսաւ իմաստունը հովիտին, «վաճառէ թռչունները եւ էրէներն այդ աղբիւրէն որ գետին ակն է, գետը ինքնին պիտի մաքրուի, եւ այլեւս աշխատելու եւ յորհելու հարկ չի մնար քեզի»: Հովիտը լսեց իմաստունի խրատուն, եւ մինչ կը պահպանէր աղբիւրը, իմաստուն մարդը յաւել ըսել անոր. «Որդեակ, լսէ իմաստունութեան խաբը: Եթէ յանցաւոր ես, ջանա նախ ուղղել սիրտդ, եւ երբ անգամ մը սիրտդ կը մաքրուի, կեանքդ կ'ըլլայ մաքուր»:

Այսպէս եթէ կ'ուզենք ազատ ըլլալ ամբարտաւանութենէ, խնդրենք նախ Աստուծոյ մաքրել մեր սիրտերը: Բարի ըրէ ծառը, պտուղը բարի կ'ըլլայ: Ինչեւ Աստուծոյ տար մեզի շնորհք զգուշութեամբ հսկելու մեր սրտին, որպէս զի ամբարտաւանութիւնը չկրնար մուտ գտնել հոն:

Գ. Ամբարտաւանութեան վախճանը կուրուստ է: Տես այն լուսաւոր հրեշտակը որ փառաբանութեան երգեր կ'երգէ իր Արարչին թիմովն առջեւ: Բան մը կրնայ աղօթարցնել այս հրեշտակին փառքը, յաւիտական անոր ձեռքէն քնարը, եւ զրկել զանի իր թագէտ: Այս տես: Կու գայ ապականիչ մը որ ամբարտաւանութեան կը կոչուի: Կը յորձանքի հրեշտակին վրայ, կ'առնու թագն անոր գլուխէն, եւ ահա երկինք

ընէ դժոխքը կ'ընայ այն ոգին որ առաջ արուեսակ էր, որդի առաւօտուն:

Տես նաեւ մեր երջանիկ նախածնողը որ կը պտտին դրախտին ծաղկաւէտ ճամբաներուն մէջ, կրնայ մէկը կողորտել զեդեմ եւ կործանել այս երջանիկ զայգը: Այս, ամբարտաւանութեան կու գայ ի կերպարանս օձի, եւ կը հրապուրէ մեր նախածնողը ջանալ Աստուծոյ ըլլալու: Անոնք կ'ուտեն արգելեալ պտուղէն, եւ կը վաճառեն դրախտն, եւ կ'ընեն մեզ, իրենց զաւկները, ցուսց եւ տրտմութեան որդիներ:

Կամ նայէ իսրայելի զուարթ Սաղմոսեղուին: Կրնայ բան մը զանի տխրեցընել, կրնայ հաւատալ թէ օր մը պիտի նստի գետինը, պիտի ողբայ եւ աղաղակէ եւ պիտի խնդրէ որ «ցնծան ոսկրները զորս կուտած էր Աստուծոյ»: Այս, ամբարտաւանութիւնը կրնայ ընել զայս: Կը թելադրէ Դաւիթի համար իսրայելի ցեղերը, ցուցնելու համար թէ ինչ մեծ եւ հզօր է իր թագաւորութիւնը: Աշխարհագիրը կ'ըլլայ, եւ սոսկալի ժանտամազ մը կուտարած կ'ընէ Դաւիթի երկրին մէջ ի պատիւ անոր ամբարտաւանութեանը:

Նայէ Եղեկիայի, ան բարի մարդուն որ Դաւիթի պէս, էր այդ ըստ սրտին Աստուծոյ: Բարեկունքն զեպարաններ կուգան եւ Եղեկիա կը ցուցնէ անոնց իր բոլոր հարստութիւնը: Ձեռ լսեք սպանաւորքը. «Ահա օրեր կու գան որ քու տանդ մէջ ինչ որ կայ՝ ու քու հայրերդ մինչեւ սա օրս ինչ որ ժողովեցին՝ Բարեկուն պիտի տարուի, ու քու ծնանելու որդիներդ պիտի առնեն, եւ անոնք Բարեկունի թագաւորին պալատին մէջը ներքիններ պիտի ըլլան» (Դ. Թագ. Ի. 17, 18): Եղեկիայի ստացուածքը պիտի կորսուին, վասն զի Եղեկիա անոնց վրայ հպարտացաւ:

Բայց տես ամբարտաւանութեան քան զամենայն նշանաւոր օրինակը: Պալատ մը կայ որ թերեւս աշխարհի վրայ շինուած բոլոր պալատներուն մէջ քան զամենք փառաւորն է: Այս պալատին մէջ կը պտտին մէկը, որ իր գլուխը վեր վերցընելով որպէս թէ գերազանց է քան զմարդ մահկանացու, կը դռնէ. «Աս չէ ան մեծ Բարեկունը որ ես իմ զօրութեամբ ու կարողութեամբ իմ մեծութեամբ փառքին համար թագաւորութեան տուն շինեցի» (Դան. Գ. 30): Ով ամբարտաւանութիւն, ինչ ըլլիր: Տես զԲարեկուն շինող հզօր թագաւորը որ կը սողայ զեանի վրայ: Եզան պէս խոտ կ'ուտէ, անոր եղունգները մեծցած են իբրեւ թռչուն մաղիւններ, մաղերն իբրեւ արծւոյ փետուրներ, եւ բանականութիւնը գացած է անիէ:

Ով մեղաւոր, ամբարտաւան է սիրտդ: Կ'արհամարհես Աստուծոյ իշխանութիւնը: Ձեռ ուղեր հնազանդիլ Աստուծոյ լուծին: Կը ջանաս քու անձիդ արդարութեամբ հաղուցեցնել քեզ: Կը բաղձաս մեծ եւ հզօր ըլլալ քու մտքիդ մէջ: Ուրեմն լսէ ինձի մեղաւոր: Կործանում պիտի գայ քու վրայ: Որչափ որ ջանայիր քեզ բարձրացնել, նայեալի պիտի խոնարհիս: Քու կործանումը կը փութայ գալ խեղդել քեզ:

Ով Քրիստոնեայ, բարձրամիտ ես: Կը պարծիս քեզի տրուած շնորհաց համար: Կը հպարտանաս որ այնպիսի շնորհքներ ընդունեցար Աստուծոյ: Ուրեմն գիտցիր որ քեզի ալ կործանում պիտի գայ: Քու շնորհքներդ ոմանք պիտի անհետանան, եւ բարի գործքերդ անհաճոյ պիտի ըլլան քեզի, եւ պիտի դառնան քեզի դժուար եւ մոխրով:

Ամբարտաւան մարդը որչափ աւելի յաջողութեան մէջ է, այնչափ աւելի լավիւրդ է տեղն ուր կը կենայ: Ով կ'ընտրէ բնական տաճարին աշտարակին վրայ: Բայց ամբարտաւանութիւնը հոն կը շինէ իրեն տուն: Բայց եւ այնպէս, բարեկամք, հա-

